

una noció ben abstracta i ideològica (no gens naturalista i ben poc física) com és la d'*enfarfegar*, recer-car una cosa material com una onomatopeia, és una mala idea. Sempre el parallogisme de confondre els efectes expressius dels mots, amb els orígens lèxics. L'efecte actual d'un mot és sovint molt expres-siu: *terratrèmol*, tremenda onomatopeia (de constitu-ció ben designativa: *terra* mot que partí de la idea de 'sequedat', *tremere* de la de 'por'); *guspira* i *espira* tenen un *sp* i una *i* expressivíssims, però parteixen del mateix *SPIRARE* que designa les nocions fisiològi-ques de blear, de morir, sense res d'onomatopèic.

La clau de l'origen ens la donen dues coses. D'una banda l'anàlisi morfològic: *enfarfegar* és un mot ben llarg, i essent un verb, i d'aparició tan tardana, fóra raonable de cercar com es descompon: hi trobem al començament *enf-r-* i això ens suggereix alguna cosa; si en el DCEC es va demostrar que *trafegar* i *ràfega* (*refegar*), són formacions amb un prefix, després per-dut de vista i per què *enfarfegar* no podria haver tingut una formació paral·lela?

Altres indicis són els següents: *Enfarfegar* és no-més del català oriental (res d'això a les Balears, ni a cap altre dels cinc grans dialectes), i en els altres do-minis dialectals de la nostra llengua, trobem formes reveladores. 'Molt carregat' es diu *enforfogat* adjecti-valment en el Pla d'Urgell (*AlcM*), i allí mateix s'apli-ca això com a verb, i amb construcció verbal, al vestir: «t'has *enforfogat* de roba i tens calor»: així a Pradell de Preixens. Més cap a Tarragona la idea s'es-quitlla cap a la brossa, i en resulta *enforfogar* «mig embrutar» i *enforfogat* «una mica brut». En fi, i re-parem més en aqueixa decantació, que podria ser re-veladora de matisos ja antics: en el baix Segre es tra-duceix per «sofocador», 'mancat de ventilació', i co-incident amb el mot del meu informador de Massalco-reig (1935), «ofegat». Dades que ens forneix el pre-cios diccionari d'En Moll (en un altre ordre alfabètic que *enfarfegar*, i que no aprofità ell per a l'etimologia d'aquest).

Ja abans de reparar en aquests articles m'havia cri-dat l'atenció la forma valenciana *enforfoguit*. Va re-collir-la ja Lamarca, 1840, en el seu *Dicc. Val.-Cast.*, traduïnt «ahogar». Jo no vaig ser l'únic d'adonar-me de la idea expressada per aqueix mot valencià; entre les anotacions que Enric Valor va posar al seu *DFa.*, i de les quals em donaren trasllat ell i En Giner c. 1950, figura al marge d'*enfarfegar* «això mateix es diu *enforfoguir* a Castalla». Ens ho confirmen de pertot; *DAG.*: «*enforfoguir-se* val., ahogarse, anar estret de roba» i (notem-ho) «apagarse la lumbre»; Escrig, 1851 (que tenia Lamarca a la vista però aclarint-lo i dilucidant-lo): «*enforfoguir*: ahogar, por oprimir, acongojar o fatigar; y por extinguir, apagar o sufocar el fuego», «*enforfoguit*: del sitio estrecho que no tie-ne ventilación», amb els substantius *enforfoguida* i *enforfoguiment*.

Si això ho combinem amb la primera observació, del suggerent començar del mot amb *enf-r-*, l'etimo-logia està trobada. *Enfarfegar* i variants vénen d'*en-

trafegar, **enforfogar* —amb el trivial desplaçament de la *r* pretònica— per combinació del prefix-preposi-ció *enfre* (=ENTRE, veg. en aquest) amb *ofogar* OFFOCARE, i amb la seva antiga variant *afegar*: totes dues, alternatives conegudíssimes d'OFEGAR; recorde-m l'ús eivissenc i els exs. de StVicentí, Muntaner, etc., que comentarem a l'article OFEGAR: «en-trà així en les corrents aygues que --- se *afegà* no podent tornar a la riba», «per cert *afegarem* e crema-rem tota la illa». *Enforfogar* es canvià en *-ir* en terra valenciana, adaptant-se a la terminació de sinònims i mots de sentit semblant com *omplir*, *reblir*, *acogolir*, *esmorteir*, *oprimir*, *extingir*.

Per altra banda convé posar de relleu que el condi-cionament aportat pel prefix *enfre-* era necessari, com si haguéssim dit 'entre-ofegar' o sigui 'ofegar entre-mig de tantes coses'; alhora fou un *entre-* atenuador (com en *entreveure*, *entreabaltir*, *entretoc*), tal com en italià l'addició de *fra-* (< *infra-*) matisa el sentit dels verbs: *frapporre* 'anar posant ací i allà' (*frapporre ostàcoli*, *indugi*), *frammischiare* no ben bé el mateix que *mischiare*, *frastornare*, *fra-cassare*, etc., de vega-des amb la idea de 'a tort, malament': *fraprendere* «sbagliare», car també en algun sentit l'*enfarfegar* (per exemple un escrit a força de notes, un vestit a còpia de postissos) es pot dir que és 'ofegar-los de mala manera'.

DERIV.: *Enfarfec* [1877, Martí i Folguera]: «aque-lla mateixa nit, per allà a les onze, una dona, emboli-cada en un gran drapot vell, duent un *enfarfec* des-sota 'l' bras, se n'anava cap al mas Noguera» (*Lo cara-girat*, 63); «l'*enfarfec* d'aquella música la retenia ab tal força, que ni sabia com fer-ho», Pons i Mass. (*L'Auca de la Pepa*, 60); «¿què 'n tens de refotre de mi, ni de la promesa, malparit del bordell? —vaig poder esclatar, entre enrevessaments de llengua y *enfar-fecs* de saliva», MVayreda (*La Pany.*, § 6, 120); i, en fi, amb tota la força de l'expressió colpidora, adreça-díssima: «en aquella cambra --- l'*enfarfec* de cortines, transparents, estors i tapisos, que materialment em-bussen les portes i finestres, conserva en l'aire --- una agra transpiració de dona», Coromines (*L'Amor Traï-dor*, § 4, p. 65); a la matinada, el criat que troba mort el *Perfecte Dandi* «s'adona de l'*enfarfec* de femta disfressada que fou Robert Biarnès ---», id. (1.ª ed., p. 25). *Enfarfegament*. *Enfarfegadament* (Victor Català). *Enfarfegós*. Val. + *enforfoguiment*. + *Enfor-foguïda* (supra).

¹ *Gra y Palla*, en *Gatades i Singlots Poètics* II, 243. — ² Hom va derivar-ne una forma dialectal toscana del nom del bigoti (*farfecchie* a Pistoia), ço que alguns van posar en dubte i el mateix M.-L. que ho havia admès en el *REW*, 944.2, després va retirar-ho, tot admetent, però, una idea de Rohlf's (*REW*), que amb major versemblança geogràfica atribuïa a aquest origen un abruzzès i campani *fraffa* 'flega o secreció del nas'. Per a nosaltres fóra més suggerent notar que també el derivat ll. FARFARUS sembla haver-se format damunt la va-riant italiota.